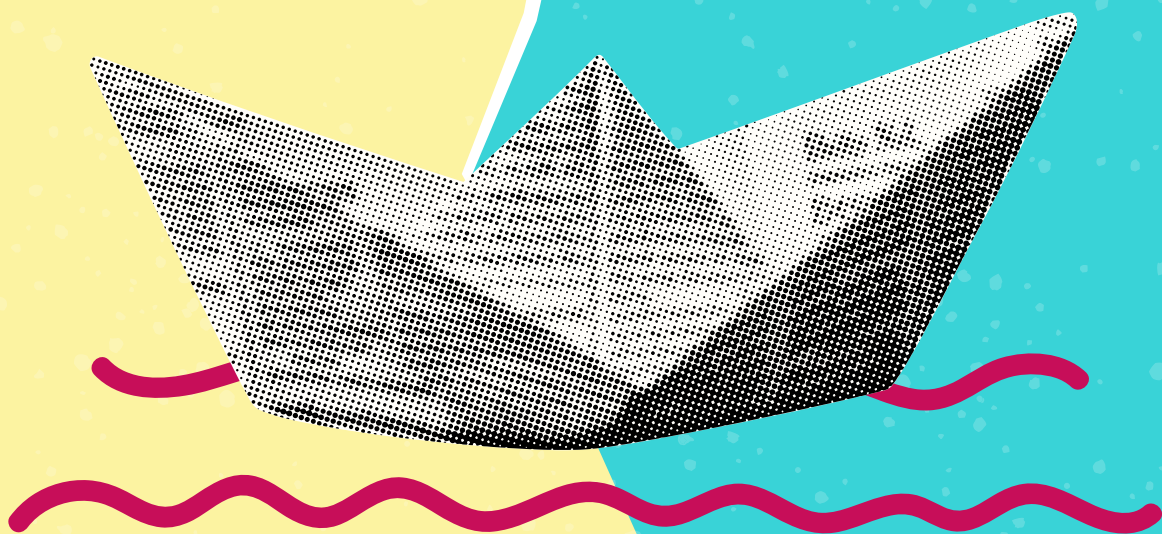

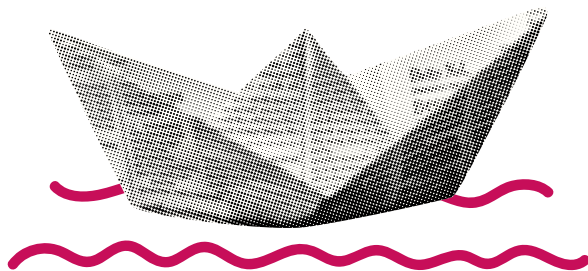
RELATIE- VORMING

Navigeren tussen Bijbelse waarden
en moderne invloeden

RELATIE- VORMING

Navigeren tussen Bijbelse waarden
en moderne invloeden

INLEIDING

Het jaarthema van Bijbels Beraad man/vrouw voor 2025 is 'relatievorming'. Daarbij wordt nadrukkelijk contact gezocht met jongeren en hun opvoeders uit de achterban. Zo kwam er een nieuw deel binnen de serie Scheppingsorde m/v Vandaag uit over dit thema en ging er een samenwerking van start met het Interkerkelijk Kenniscentrum. Beide organisaties vonden elkaar in de wens om jongeren en opvoeders toe te rusten op vragen die ze hebben rondom het aangaan van een relatie en toegroeien naar een huwelijk.

Waar lopen christelijke jongeren en hun opvoeders dan tegenaan? Om hier beter zicht op te krijgen, zijn er de afgelopen maanden gesprekken gevoerd met diverse organisaties die met deze doelgroepen werken. Uitgangspunt was de vraag: 'Tegen welke vragen lopen jongeren en hun opvoeders aan op het terrein van relatievorming?' Dat leverde boeiende gesprekken op. Het document wat nu voor u ligt geeft de rode draad weer door al deze gesprekken. De organisaties die meewerken herkennen in meer of mindere mate allemaal de thema's die hierin worden aangekaart.

Laat helder zijn: heel veel relaties ontstaan in een gezonde sfeer en ontwikkelen zich op een goede en natuurlijke manier. Dit document concentreert zich op de punten die om nadere doordenking en toerusting vragen. We realiseren ons dat het in zekere zin eenzijdig is, omdat we ons daarmee richten op de 'probleemkant'. Tegelijk zorgt dit voor een goede focus op juist die thema's, waar bewustwording en doordenking soms hard nodig is.

Verschillende organisaties hebben hierin meegedacht. Dank aan het Deputaatschap Opvoeding, Onderwijs en Catechese (DOOC), Driestar Educatief, de Hervormd Gereformeerde Jeugdbond (HGJB), het Hervormd Jeugdwerk (HJW), de Hersteld Hervormde Jongerenorganisatie (HHJO), de Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten (JBGG), de Stichting ds. G.H. Kerstencentrum (KOC), het Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ), de Reformatorische Oudervereniging (ROV), SGP-jongeren (SGPJ), Solidamentum en YONA voor hun welwillende medewerking. Deze organisaties delen een verlangen om jongeren toe te rusten met Bijbels onderwijs en gezonde relatievorming te stimuleren. Organisaties met ditzelfde verlangen blijven welkom om zich aan te sluiten en mee te denken over het vervolg.

Niek Bakker MSc

Lector Bijbels Beraad M/V

Senior Jeugdwerkadviseur IKC

HOOFDSTUK 1:

DATING EN PARTNERKEUZE

Waar ontmoet je de liefde van je leven? De antwoorden onder hedendaagse jongeren zullen veel gevarieerder zijn dan enkele generaties terug. De wereld is groter geworden voor veel jongeren, ze hebben meer contacten en begeven zich in veel meer netwerken dan hun (groot)ouders. Dat maakt de potentiële doelgroep om een relatie mee aan te gaan meer divers. Het is daarom minder vanzelfsprekend dat een partner ook dezelfde levensovertuigingen deelt.

Online of offline

In Nederland vinden mensen minder vaak een partner via de kerk, maar inmiddels veel vaker via internet. Dit heeft te maken met de grote opkomst van sociale media en in het bijzonder van datingapps. Onder Nederlandse jongeren begint bij bijna de helft inmiddels hun relatie online. Deze culturele veranderingen hebben

“Onder Nederlandse jongeren begint bij bijna de helft inmiddels hun relatie online.”

ook hun weerslag op de manier waarop christelijke jongeren omgaan met daten. De gevolgen zijn dus niet alleen merkbaar in online dating, maar door veelvuldig internetgedrag van jongeren sijpelt dit principe door in het dagelijks leven, ook als ze een partner via een ander kanaal ontmoeten. Een belangrijk tegenwicht tegen culturele en online invloeden zijn sterke relaties in *real life*, zoals in het ouderlijk gezin en in vriendengroepen.

Keuzemogelijkheden

Dat de wereld (ook op het gebied van relaties) groter geworden is, heeft een aantal effecten die ook onder christelijke jongeren zichtbaar zijn. De keuzemogelijkheden zijn enorm toegenomen, wat leidt tot een *choice overload*. De oneindige hoeveelheid keuzes werkt verlamdend en zorgt voor het uitstellen van een definitieve keuze, want wanneer weet je nu of die ander echt ‘de ware’ is? Veel jongeren vinden dat een lastige vraag, ook vanuit gelovig perspectief: hoe weet ik nu dat God deze jongen of dit meisje voor mij heeft bestemd?

Verwachtingen

Veel keuzemogelijkheden leidt ook tot hoge verwachtingen: een keuze uit zoveel mogelijkheden moet wel een fantastische keuze zijn. En het ontmoeten van ‘de ware’ brengt, naar verwachting, ook euforische gevoelens en verliefdheid mee. De praktijk is echter weerbarstig, want uiteindelijk blijkt niemand perfect en voldoet niet elke situatie aan het ideaalplaatje. Iemand kan rationeel aan alle verwachtingen voldoen, maar de zogeheten klik kan ontbreken. En anderzijds kan iemand zich tot een ander aangetrokken voelen, maar zit het verwachtingspatroon van

de oneindige mogelijkheden in de weg om zich helemaal aan de ander te kunnen geven.

“Het single-zijn kan evengoed een levensroeping zijn.”

Relatie als optie

De hoeveelheid keuzemogelijkheden kan ook leiden tot een (her)bezinning op het aangaan van een relatie *an sich*: is dit de weg die God me wijst? Het single-zijn kan evengoed een levensroeping zijn, die onder christenen wat onderbelicht blijft. Als er al aandacht is voor singles, dan wordt dit eerder benaderd als ‘kruis’ of ‘onvervuld verlangen’ dan als een levensroeping.

Hoofdstuk 2:

ZELFGERICHTHEID EN ZELFONTPLOOIING

Jongeren worden in onze samenleving expliciet gestimuleerd om te werken aan zelfontplooiing. Het ‘ik’ staat meer en meer centraal (zie hoofdstuk 3) en in onze cultuur is het normaal geworden dat alles gepersonaliseerd is: het hele leven plooit zich rondom jouw eigen wensen en verlangens.

Geduld

Jongeren zijn hierdoor gewend geraakt aan directe bevrediging van hun wensen en behoeften. Ze kunnen lastig omgaan met uitgestelde verwachtingen. Dit werkt bij hen teleurstelling of ongerustheid in de hand, wat al zichtbaar wordt in iets kleins als de

“Het ‘ik’ staat meer en meer centraal”

constante behoefte aan (online) contact en moeite met even afstand kunnen nemen van de ander. Dit werkt ook door op het gebied van seksualiteit (zie hoofdstuk 4) en in de verwachtingen en visie op de langere termijn (zie hoofdstuk 5). Het raakt daarmee niet alleen de fase van relatievorming, maar speelt ook mee in de verdere relatie.

Invloed van AI

Een punt van zorg is de toenemende rol en invloed van AI. Chatbots reageren steeds realistischer en lijken in staat om een belangrijke rol te vervullen in het sociale contact. Waar iemand in een relatie regelmatig met weerbarstige situaties geconfronteerd wordt, kan een chatbot zich volledig aanpassen aan onze eigen wensen en behoeften. Met de opmars van AI in de pornografie kan de smartphone ook ingezet worden om in te spelen op de behoefte aan

“Het aangaan van een relatie heeft ook gevolgen voor de sociale context”

seksualiteit en intimiteit door precies de content te creëren die wordt verlangd. Deze ontwikkelingen stimuleren een zelfgerichtheid

die zich lastig laat verenigen met de wederkerigheid in een relatie (zie hoofdstuk 5).

What is in it for me?

Over een relatie wordt vaak gesproken in termen die gericht zijn op het 'zelf'. De ander is bijvoorbeeld 'een goede aanvulling op mijn leven' of 'een relatie helpt mij om mijzelf te ontwikkelen'. Het is voor jongeren lastig om zich voor te stellen dat je als man of vrouw volledig tot je recht kunt komen door zelfovergave en zelfopoffering, door primair gericht te zijn op de ander. Dit is een vormingsproces wat haaks staat op het denken in mogelijkheden en belangen, in termen van wat het oplevert en bijdraagt aan mijn eigen leven. In de ogen van jongeren kan een relatie aanvankelijk de beperking van kansen en mogelijkheden in het leven betekenen, een variant van FOMO (*Fear Of Missing Out*).

Sociale context

Het aangaan van een relatie heeft ook gevolgen voor de sociale context, voor de tijd die overblijft voor vrienden en andere bezigheden. Hoe verhoudt een relatie zich tot je eigen activiteiten, bijvoorbeeld met je vriendengroep? Een relatie is exclusief, dus jongeren moeten serieus afwegen hoe intensief ze nog (online) contact kunnen blijven houden met andere jongeren. In een tijd met veel (online) sociale contacten vormt dit voor stelletjes een zoektocht.

Timing

Meer dan eerst wordt er nagedacht over de timing van een relatie: past een relatie nu in mijn leven? Het 'officieel' aangaan van een relatie wordt uitgesteld (zie ook hoofdstuk 1). Zo'n stap vinden jongeren lastig. Dat heeft

te maken met vrijheid en autonomie: welke ruimte is er voor eigenheid en zelfstandigheid binnen een relatie? Timing speelt ook een rol in het plannen van een huwelijk. Meer dan eerst wordt hierin meegewogen wat een huwelijk betekent voor carrière, baan en inkomen, nog afgezien van de moeilijkheid om passende woonruimte te vinden.

HOOFDSTUK 3:

AUTONOMIE EN INVLOED VAN OPVOEDERS

Onze huidige cultuur legt veel nadruk op authenticiteit en autonomie. Ouders vragen zich daarom af in hoeverre hun invloed, begeleiding en eventueel correctie nog mogelijk en wenselijk is.

Ouderlijk gezag

Enerzijds voelen ouders zich geremd om zich actief te bemoeien met de relatie van hun kind. Iets vinden van de relatie van een ander ligt tenslotte in de breedte van onze samenleving onder vuur. Dit komt in de media sterk naar voren, bijvoorbeeld als er een mening wordt

"Het voelt voor ouders bijna ongepast om iets te vinden van de relatie van hun kind."

geuit over relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht. In zo'n geval kan iemand rekenen op veel kritiek. Het voelt voor ouders bijna ongepast om iets te vinden van de relatie van hun kind. Dat ligt niet aan hun betrokkenheid, maar er is soms grote handelingsverlegenheid om de keuzes van het kind te sturen (én grote onzekerheid of het wenselijk is om dit te doen). Anderzijds kunnen ouders door zorgen of verlegenheid ook al te krampachtig reageren. Er wordt dan op een wantrouwende of rigide manier met stelletjes omgegaan, wat eerder tot verwijdering dan tot reflectie leidt.

“Sowieso vinden opvoeders het ingewikkeld om uit de Bijbel af te leiden welke rol zij vervullen in de relatievorming van hun kind.”

Generatiekloof

Ouders ervaren een grote afstand tussen de tijd en cultuur waarin zij zelf een relatie kregen, en de huidige leefwereld van jonge stellen. Zo was er minder mobiliteit (elkaar bezoeken, maar ook uitstapjes) en niet de mogelijkheid om 24/7 *realtime* contact te houden. Voor veel jongeren voldoen de wensen en patronen van relatievorming bij hun ouders niet meer voor de huidige tijd. Door de huidige culturele invloeden (zie hoofdstuk 1 en 2) wordt de afstand tot Bijbelse patronen eerder groter dan kleiner. Sowieso vinden opvoeders het ingewikkeld om uit de Bijbel af te leiden welke rol zij vervullen in de relatievorming van hun kind.

“Ook binnen een huwelijk is niet alles op seksueel terrein wenselijk of mogelijk, laat staan geoorloofd.”

Praten over seksualiteit

Veel opvoeders constateren een lossere seksuele moraal onder jongeren, onder andere door de hoeveelheid seksuele content die ze zien (zie hoofdstuk 4). Opvoeders ervaren verlegenheid om hier open over te spreken, maar voelen zich tegelijk genooddaakt om hier wel het gesprek over te zoeken. Jongeren ervaren een steeds grotere kloof tussen de verwachtingen vanuit opvoeders over 'geen seks voor het huwelijk' en de vanzelfsprekendheid van seksualiteit in de samenleving waarin ze zich bevinden (zie hoofdstuk 4).

HOOFDSTUK 4:

SEKSUALISERING EN DE IMPACT VAN PORNO

Onder christelijke jongeren wordt massaal porno gekeken en via sociale media seksueel geëxperimenteerd (*sexting*). Jongeren ervaren dit thema enerzijds als een taboe: opvoeders (ook in de kerk en op school) hebben grote moeite om het over seksualiteit te hebben en een serieus gesprek hierover met leeftijdsgenoten is er bijna niet. Tegelijkertijd is porno overal, lijkt iedereen het vanzelfsprekend te vinden en ontvangen veel jongeren

(met name meiden) regelmatig berichten met seksuele toespelingen of pornografische content.

Geloof en seks

Christelijke jongeren realiseren zich vaak terdege dat het Bijbels denken over seksualiteit haaks staat op wat in de samenleving normaal wordt gevonden. Ook binnen een huwelijk is niet alles op seksueel terrein wenselijk of mogelijk, laat staan geoorloofd. Jongeren zoeken daarin hun weg: hoever mag ik gaan in mijn relatie? Wat vraagt God van mij? Wat is realistisch en hoe doe ik dat praktisch?

Impact van porno

Wie zijn oor te luisteren legt bij jonge stellen, hoort een paar dingen telkens terugkomen die te maken hebben met relatievorming en (de vanzelfsprekendheid van) pornografie:

- a. Door porno raken jongeren eenzijdig gericht op het fysieke aspect, terwijl lichamelijke verlangens een eenheid en evenwicht zouden moeten vormen met emotionele, geestelijke en sociale verbondenheid. Bij jongens speelt de fysieke aantrekkingskracht (gemiddeld genomen) sowieso al een grotere rol, die wordt door porno alleen maar versterkt.
- b. Door het veelvuldig bekijken van zulke expliciete beelden wordt uiterlijke schoonheid in het algemeen seksueel gemaakt. Jongeren merken dit in de manier waarop er over het uiterlijk (van met name meiden) gesproken wordt.
- c. Door porno ontstaat een eenzijdige focus op seksuele prestatie, waardoor de functie van seksualiteit in onderlinge verbondenheid en intimiteit over het

hoofd wordt gezien.

- d. Door beelden, gedachten, verlangens en herinneringen doorbreekt de 'virtuele ander' uit de pornografische beelden (soms blijvend) de onverdeelde aandacht en toewijding van man en vrouw aan elkaar. Er vindt een grote verschuiving plaats van 'elkaar ontdekken' naar 'de ander vergelijken met ...'. De ander is niet meer uniek, maar wordt in gedachten continu vergeleken met wat eerder werd bekeken.

Seksualisering van de cultuur

Naast pornografische content is er de manier waarop het over liefde en relaties gaat in culturele uitingen, zoals films, muziek en het leven van *influencers*. Daarin zijn vier tendensen zichtbaar, die voor veel jongeren als 'normaal' gelden:

- a. *Seks is een vanzelfsprekend onderdeel van het leven.* Door de grote aandacht voor seks in films, muziek en op sociale media is er ook meer openheid over dit thema gekomen. Enerzijds is dit winst: jongeren zijn veel opener over seksualiteit dan enkele decennia geleden. Anderzijds leidt dit tot devaluatie en verplattung van seks, en tot een zekere normalisatie van het losmaken van seks en huwelijk.
- b. *Seks is niet monogaam.* Het is een bijna onhaalbaar ideaal geworden om seksueel contact te beperken tot één partner in een verbintenis voor de rest van je leven. Losse contacten, *one night stands*, kortdurende relaties en seksueel experimenteren zijn normaal.
- c. *Seks is afhankelijk van gevoel:* In veel films en liedjes wordt seksualiteit eenzijdig afhankelijk gemaakt van gevoelens van

aantrekkingskracht. Daarmee wordt het niet alleen losgemaakt van een monogame relatie, maar ook van rationele afwegingen en gezonde weerbaarheid.

- d. *Uiterlijk is (het) belangrijk(st)*. Uiterlijke aantrekkingskracht heeft altijd een rol gespeeld, maar wordt door (social) media extra gecultiveerd en extra belangrijk gemaakt.

Dit heeft grote invloed op het denken van jongeren over relaties en seksualiteit. Het kijken van seksueel expliciete content legt niet alleen een hypotheek op een (toekomstige) relatie, maar zet ook de toewijding, vertrouwen en eenheid in een relatie op het spel (zie hoofdstuk 5).

“Liefde en trouw lijken steeds minder een vanzelfsprekende combinatie.”

Verwachtingen

Jongeren die zelf uit gebroken gezinnen komen, hebben een grotere kans om later zelf ook in een echtscheiding te belanden. In die zin kan er gesproken worden van een repeterende breuk door de generaties heen. Het is dus niet om het even hoe er in de christelijke gemeente wordt omgegaan met het huwelijk en met echtscheidingen. Het heeft een sterke invloed op het beeld en de verwachtingen die jongeren zelf hebben van een relatie.

“Het is dus niet om het even hoe er in de christelijke gemeente wordt omgegaan met het huwelijk en met echtscheidingen.”

HOOFDSTUK 5:

HECHTING EN DUURZAAMHEID VAN RELATIES

Het aantal echtscheidingen in christelijke kring is sterk toegenomen. Het ideaal van het huwelijk als levenslange verbintenis tussen een man en vrouw wordt misschien nog wel beleden, maar lang niet altijd voorgeleefd aan onze jongeren. Liefde en trouw lijken steeds minder een vanzelfsprekende combinatie.

Jongeren zien het inmiddels zo vaak om zich heen gebeuren, dat een break up een serieuze optie is waar ze rekening mee houden. Dit zet een sterke rem op volledige toewijding en vertrouwen, omdat er altijd de mogelijkheid van een breuk in het achterhoofd meespeelt. Je wordt als naïef gezien als je daar niet serieus rekening mee houdt. Dit is een boodschap die bijvoorbeeld in talloze popsongs naar voren komt (zie ook hoofdstuk 4). Dit is een extra reden om te kiezen voor een kortetermijnbelang: je kunt daarom maar beter voluit genieten van wat dit moment je te bieden heeft, want je weet niet wat er nog op je pad komt (zie hoofdstuk 2).

Houdbaarheid

De normalisatie van wisselende seksuele

contacten heeft een negatieve invloed op de mogelijkheid voor jongeren om zich te kunnen hechten aan hun beoogde definitieve (huwelijks)partner. Jongeren ervaren vervreemding en worstelen met gevoelens van verwarring en teleurstelling. Deze persoonlijke ervaringen, in combinatie met het beeld van relaties en seksualiteit vanuit de media (zie hoofdstuk 4), vormen een serieuze uitdaging voor de houdbaarheid van een relatie en de mogelijkheid/vanzelfsprekendheid om zich te hechten en te kunnen geven in een relatie.

Vloeibare werkelijkheid

Waar het huwelijk vroeger de dominante samenlevingsvorm was voor volwassenen, is dat nu duidelijk niet meer het geval. Gevolg hiervan is dat andere sociale structuren, zoals het gezin, ook wankelen. Onder invloed van de internetcultuur zijn jongeren gewend geraakt aan steeds meer mogelijkheden, variaties en

“Jongeren beschouwen de wereld waarin ze leven als een meer vloeibare werkelijkheid.”

experimenteerruimte. Jongeren beschouwen de wereld waarin ze leven als een meer vloeibare werkelijkheid. Termen als ‘verkering’ en ‘relatie’ zijn veel minder vastomlijnd en minder gebonden aan verwachtingen en verplichtingen. Ze hebben soms al intensieve omgang met iemand, zonder dat ze precies weten wat ze van een contact kunnen en mogen verwachten. Jongeren vinden het lastig om een relatie helder te definiëren en duidelijk te maken wat ze (kunnen) verwachten van de ander in een bepaalde fase.

Gevoel tegenover trouw

Voor veel jongeren (én hun opvoeders) wordt het gevoel steeds belangrijker en spelen loyaliteit en trouw een steeds minder grote rol. Dat is een bredere culturele trend, die impact heeft op relaties en relatievorming. Dit sluit aan bij het centraal stellen van eigen behoeften en verlangens (zie hoofdstuk 2).

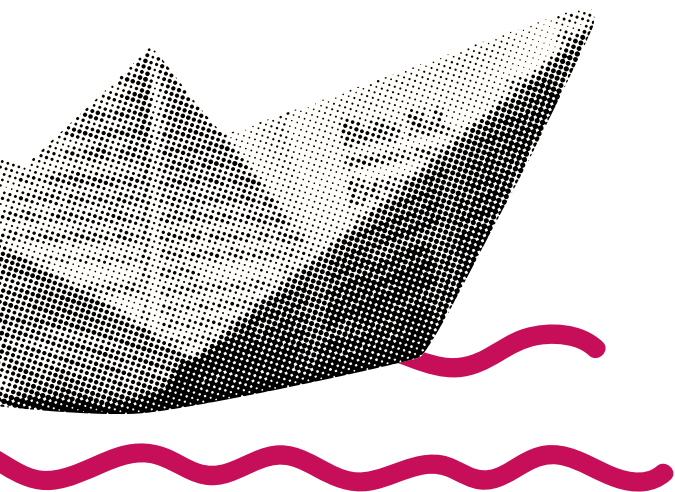

TOT SLOT

Er is werk aan de winkel. In het belang van stabiele, gezonde, Bijbelse relatievorming is het goed om de bovengenoemde ontwikkelingen te onderkennen en hiermee aan de slag te gaan. Daar zetten we ons ook de komende tijd voor in, in nauw overleg met de organisaties die ook aan deze peiling hebben meegewerkt.

De betrokken organisaties herkennen de bovenstaande observaties en onderschrijven de noodzaak van het onderlinge gesprek, bezinning en toerusting, om zo geestelijk leiding te kunnen geven aan jongeren en hun opvoeders in het omgaan met deze thema's.

Dit betekent niet dat we negatief gestemd zijn over onze jongeren. Integendeel! Van velen horen we het verlangen terug om hun relatie binnen Bijbelse kaders vorm te geven. Daarbij reiken we hen graag de helpende hand, in de wetenschap dat in het houden van Gods geboden groot loon is (Ps. 19:12).

RELATIE- VORMING

Navigeren tussen Bijbelse waarden
en moderne invloeden

